

ISSN
2547-989X

Sinop Üniversitesi
Sosyal Bilimler Dergisi

Araştırma Makalesi

Sinop Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 9 (1), 109-147

Geliş Tarihi:12.03.2025 Kabul Tarihi: 10.05.2025

Yayın: 2025 Yayın Tarihi: 31.05.2025

<https://doi.org/10.30561/sinopUSD.1656766>

<https://dergipark.org.tr/sinopUSD>

OSMAN GAZİNİN 1304 SAKARYA SEFERİ: LEBLEBİCİ, ÇADIRLI VE LEFKE KALELERİNİN TESPİTİ ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA

Refik ARIKAN*

Mehmet Can ÇETİN*

Öz

Osmanlılar, *Kuruluş Coğrafyası* olarak adlandırılan Eskişehir-Bilecik-Bursa hattına Ertuğrul Gazi döneminde yerleştiler. Kayılar, Ertuğrul Bey'in idaresinde Söğüt-Domaniç çevresinde yaylak ve kışlak hayatı sürdürdüler ve bu yıllarda izlenen müdârâ siyaseti ile çevresindeki güçlerle barış içerisinde yaşadılar. Osmanlılar, Ertuğrul Gazi'nin vefatının akabinde oğlu Osman Bey'in beyliğine başına geçmesi ile birlikte Bizans-Selçuklu uc bölgesinde iddialı bir Türk beyliği konumuna geldiler. 1287-88 yıllarında Karacahisar'ı fetheden Osman Bey, 1299 yılına gelindiğinde Bilecik, Köprühisar, Yarhisar ve İnegöl gibi Bizans'a ait topraklarını ele geçirerek İznik ve Bursa'nın fethi için hazırlıklara başladı. Bu çalışmada, Osman Bey'in 1304 Sakarya Seferi sırasında İznik'in fethinin önünü açmak amacıyla ele geçirdiği Leblebici, Çadırılı, Lefke, Mekece, Akhisar ve Geyve Kalelerine odaklanılmıştır. Bu sefer ile birlikte ele geçirilen tüm kaleler bu çalışmada değerlendirilmekle birlikte; özellikle bulundukları yer ile ilgili kesin tespitler yapılmayan Leblebici, Çadırılı ve Lefke Kaleleri çalışmanın merkezini teşkil etmiştir. Çalışma, kronikler, arşiv belgeleri ve özellikle saha çalışmalarıyla desteklenmek suretiyle tamamlanmış ve nihayetinde kalelerin yerlerinin ve bunu bağlı olarak sefer güzergâhlarının tespitine dair bulgular paylaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Osman Gazi, Çadırılı, Lefke, Leblebici, 1304 Sakarya Seferi

---

* Prof. Dr., Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Tarih Bölümü, refik.arikan@bilecik.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-7813-8171>

* Doktora Öğrencisi, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Tarih Bölümü, mehmetcancetin1126@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-1791-6069>

This work is licensed under CC BY-NC-ND 4.0

1304 Sakarya Expedition - A Study on the Identification of Leblebici-Çadırılı and Lefke Castles

Abstract

The Ottomans settled in the Eskişehir-Bilecik-Bursa region, known as the “Foundation Geography”, during the reign of Ertuğrul Gazi. The Kayı tribe, under the leadership of Ertuğrul Bey, lived a nomadic lifestyle in the Söğüt-Domaniç region and maintained peaceful relations with the surrounding powers through a policy of conciliation. Following the death of Ertuğrul Gazi, his son Osman Bey ascended to the leadership of the principality, and the Ottomans emerged as a prominent Turkish principality in the Byzantine-Seljuk frontier region. In 1287-88, Osman Bey conquered Karacahisar, and by 1299, he had seized Byzantine territories such as Bilecik, Köprühisar, Yarhisar, and İnegöl, beginning preparations for the conquest of İznik and Bursa.

This study focuses on the fortresses of Leblebici, Çadırılı, Lefke, Mekece, Akhisar and Geyve, which Osman Bey captured during the 1304 Sakarya Campaign in order to pave the way for the conquest of İznik. Although all the fortresses captured during this campaign are evaluated in this study, Leblebici, Çadırılı and Lefke fortresses, whose exact locations are not determined, constitute the centre of the study. The study has been completed with the support of chronicles, archival documents and especially field researches and finally the findings on the determination of the locations of the fortresses and accordingly the campaign routes have been shared.

Keywords: Osman Gazi, Çadırılı, Lefke, Leblebici, 1304 Sakarya Campaign

Giriş

Kayılar, Batı’ya göç eden diğer Türk boyları ile birlikte ilk olarak Horasan, Merv ve Mahan yakınlarına yerleştiler. Artan Moğol baskısı ile Doğu Anadolu ve Halep taraflarına göç edip bu bölgede Türkiye Selçukluları adına akınlar gerçekleştirdiler. Daha sonra ikiye ayrılan aşiretin bir kısmı Horasan’a yönelirken, diğerleri ise Erzurum¹ Sürmeli çukuru bölgesine yerleştiler (Arıkan, 2023, s. 2176). Ardından Ankara Karacadağ havalisine gelen Kayılar, bölgede bir süre yaşadıkdan sonra Ertuğrul Bey’in oğlu Savcı Bey’i Sultan I. Alâeddin’e (İnalcık, 2020, s. 443-444) gönderip yeni yurt istemesi ve meydana gelen diğer siyasî gelişmelerle birlikte Söğüt-Domaniç taraflarına gelerek bölgeyi yurt edindiler (Öztürk, 2015a, s.8).

---

¹ Ertuğrul’un kroniklerdeki iktâ alanının o dönemde tümüyle Kayır Hanlılar’a verilen Erzurum’da, Pasinler ovası ve Aras Nehri havzasında yer alması onun Kayır Hanlılar’dan olduğunun delilidir (Yılmaz, 2021, s.52)

Kayılar bölgeye geldiklerinde, Eskişehir ve civarında halihazırda bir Türk nüfusu vardı. Köseadağ Savaşından sonra Moğolların Türkmenleri baskı altına alması, Bizans ile sınır hattı olan Eskişehir istikametine doğru Türkmen akını başlattı (Sümer, 2002, s. 272-273). Diğer yandan Selçukluların Eskişehir emiri Cacaoğlu Nureddin'in 1272 tarihli Arapça-Moğolca vakfiyesinde; Eskişehir'de Abdullah El-Bedevi Zaviyesi ile 17 camiyi tamir ettirmesi, han ve cami yaptırması bölgede yoğun ve yerleşik Türk nüfusunu göstermesi bakımından önemlidir. İşte bu bakiye Ertuğrul Bey ve beyliğinin bölgede tutunmasına da olanak sağlar (Temir, 1989, s. 97).

Ertuğrul Bey, çevresindeki Bilecik ve İnegöl gibi büyük Bizans tekfuruları ile iyi geçinmiş ve onlarla olan ilişkisinde “müdârâ²” siyasetini öncelemiştir. Aşıkpaşazade Tarihindeki “*Ertuğrul zamanında cengi cidal olmadı yaylalarında yayladılar kışlalarında kışladılar*” (Öztürk, 2013a, s. 8-9) ifadesi Ertuğrul Gazi'nin çevresindeki tekfurularla hoşgörü içerisinde geçinme politikasını özetler.

XIII. asrın sonlarında, Ertuğrul Bey ve kendisinden sonra oğlu Osman Bey, önce Konya Sultanına daha sonra ise İlhanlılara tabi olarak Türk-Bizans hududunda yaşayan uc beyliğinin reisi konumundaydılar (Köprülü, 2018, s.123). Ertuğrul Bey'in vefatı ile birlikte Osman Bey, beyliğin 1280'de başına geçti (Öztürk, 2015b, s. 28). Beyliğinin ilk zamanlarında babasının yürüttüğü müdârâ politikasına devam etse de; İnegöl Tekfurunun, Kayıların yaylaya olan göçlerine yaptığı baskınlarla zarar vermesi, Osman Bey'i yeni önlemler almaya zorladı. Diğer yandan 1277 yılında Memluk Sultanı Baybars'ın Anadolu seferi, Osmanlıları da etkileyecek önemli sonuçlar doğurdu. Baybars'ın yeterli destek alamadığı gerekçesiyle geri dönmesi Anadolu'da tekrar bir otorite boşluğu oluşturduğu gibi

---

² Sözlükte “kandırmak, aldatmak” anlamındaki **dery** kökünden türeyen **müdârâ** kelimesi “hoşgörülü olma, insanlarla iyi geçinme” mânasına gelir. Terim olarak taşkın hareketleriyle huzursuzluğa yol açmasından endişe edilen veya aşırı alıngan olan kişilere karşı nazik davranarak kötülüğünü önlemeyi yahut gönlünü almayı amaçlayan davranışları ifade eder: Mustafa Çağırıcı, “Müdârâ”, DİA, C.31, 2020, Ankara, ss.459-460.

Moğol baskısını da arttırdı. İlhanlı hükümdarı Abaka Han'ın verdiği genel bir katliam ve yıkım emri, Anadolu da büyük Türk kıyımına neden oldu (Güneş, 2010, s. 358). Kıyımdan kurtulanlar ise Osman Bey gibi uc bölgesinde mücadele eden Türk beylerinin yanına sığındılar. Bu durum Osman Bey'in gelen dağınık kitleyi kendi çevresinde toplayarak bölgedeki askeri gücünü arttırması gibi bir sonucu da beraberinde getirdi. Aynı zamanda Osman Bey'in Şeyh Edebalı'nın kızı ile evlenmesi, bölgedeki Ahi Teşkilatı ve Vefai Tarikatına mensup kitleleri kendi yanına çekmesine imkân tanıdı (Şahin, 1994, s. 393). Böylece Ertuğrul Bey döneminde uygulanan müdârâ siyaseti, yerini gaza ve cihada bıraktı.

Osman Bey, İnegöl Tekfuru ile Ermeni Beli Muharebesini gerçekleştirmiş ve bu savaşta yeğeni Bay Hoca şehit düşmüştür. Bu olayın akabinde Osman Bey 1285 yılında Kulaca Hisarı'nı³ yakmış, ardından İnegöl Tekfuru 1286 yılında Domaniç Beli Muharebesi'nde⁴ Osman Bey'in kardeşi Savcı Bey'i şehit etmiştir. Yaşanan bu hadiseler Karacahisar'ın fethine temel hazırlamıştır. Zira Bizanslılarla giriştiği iki mücadelede hem yeğenini hem ağabeyini kaybeden Osman Bey, egemenliğini koruyabilmek için yeni önlemler almak zorunda kalmıştır. Bölgede sadece Bizans değil aynı zamanda Germiyanoglu ve İlhanlılar gibi tehdit unsurları da bulunmaktaydı. Nitekim Neşri'nin eserindeki bilgilerde, Karacahisar tekfurunun Osman Bey'e olan saldırılarında Germiyanogullarının bu duruma sessiz

---

³ Neşri'nin Cihannümasında Osman Bey'in Kulaca Hisarı yaktığını (Öztürk, 2013b, s.38) anlatması mevzu bahis bu kalenin ahşaptan ufak bir yapı olduğunu akla getirmektedir. Bölgede yapılan saha çalışmasında da köyün etrafında kale yapısı bulunamamıştır. Yukarıdaki bilgilerden hareketle ahşaptan bir kalenin günümüze ulaşması da mümkün değildir. 18.09.1971 İnegöl Kulaca nüfusuna kayıtlı Selçuk Battal ile 01.06.2024 tarihinde yapılan sözlü mülakatta, Kulaca'nın önündeki Kocaçay'ın zaman zaman yatak değişiklikleri ve yoğun yağışlarda taşkınlara sebebiyet verdiğine, köyün sel sebebiyle farklı dönemlerde zarar gördüğüne değinmiştir. Kulaca Kalesinin nerede olduğunu bilmediklerini sadece kale ile alakalı tapu kayıtlarında Kulaca Köyü'nde Kale Ormanı olarak geçen mevki olduğunu aktarmıştır.

⁴ Domaniç Beli Muharebesinin yapıldığı alan ile alakalı geçtiğimiz yıllarda araştırmacı Ömer Faruk Dinçel'in saha, kronikler ve arşiv kaynaklarına dayanarak ortaya koyduğu çalışmalar, savaşın yapıldığı alan ile alakalı şüpheleri ortadan kaldırırsa da (Dinçel, 2019, s. 50) bazı yerli ve yabancı araştırmacılar Domanic Beli Muharebesine alternatif alan arayışlarını sürdürmektedir.

kalmasına ve onların bu sessizlikten cesaret bulduklarına da değinilir (Öztürk, 2013b, s. 39).

Osman Bey'in, fetih politikalarının önü, bir engel olarak duran Karacahisar Tekfurluğunun 1288 yılında alınması (Arıkan, 2023, s. 2182) ile beraber açılmış; 1299 yılına gelindiğinde Bilecik'i alan Osman Bey, Karasu vadisindeki hâkimiyet alanını genişleterek oradan Köprühisar, Yarhisar⁵ ve İnegölü ele geçirmiş, böylece Bursa ve İznik'in çevresine hâkim konuma gelmiştir (Öztürk, 2015a, s. 9).

Osman Bey'in 1304 Sakarya Seferi

1302 yılında Osman Bey'in Bizans ordusunu hem Bafeus (Öztürk, 2015a, s. 11-12) hem de Dinboz Muharebelerinde (Öztürk, 2015a, s.14-15) yenmesi ve 1302 ilkbaharında Sakarya Nehri'nde sellere bağlı meydana gelen yatak değişiklikleri, Osmanlılara Karasu ve Sakarya Vadisinde hızla ilerleme fırsatı verdi (İmber, 2006, s. 13). Diğer yandan Bizans topraklarındaki Türk varlığı da bu fetihleri kolaylaştırdı.

XIII. asrın sonlarında Türklerin Ortodoks rahiplerle anlaşarak⁶ Rum beldelerine muhacirler yerleştirmeleri, Bizansın maddi olduğu kadar manevi bakımından da sukut içerisinde olduğunu göstermektedir (Turan, 2014, s. 301). Aynı zamanda bölgede azımsanmayacak derecede Turkopol adı verilen Türk kökenli Hristiyan Bizans askerleri de yaşamlarını sürdürmesi de⁷ Osman Bey için fetihleri

---

⁵ İlk Osmanlı kayıtlarında bahsi geçen Yarhisar Yenişehir'e bağlı bir köydür. Bilecik İlyasbey (Yarhisar) ile karıştırılmamalıdır.

⁶ Bizans her ne kadar sınırları tahkim etse de, Sakarya kıyılarına kazıklar çaksa da, sınır Bizans'ın istediği gibi su geçirmez değildir. Müslümanlarla Hristiyanlar pazarlarda dirsek dirseğidirler. Bölgede canlı bir ticaret ağı vardır. İki taraf arasında ilişkileri geliştiren bir diğer unsur da Bizans toprakları üzerinde yaşayan Hristiyanlaşmış Türklerdir. (Beldiceanu, 1992, s.21-22)

⁷ Selçuklu Türklerinden evvel Anadolu'da Hristiyan Türklerin varlığı bilinmektedir. Bahsi geçen bu gurupların Selçuklu ve Osmanlı döneminde de kimliklerini korudukları görülmekle beraber, Bizans bu gurupları paralı asker olarak ordusunda kullanmaktaydı. Nitekim din değiştirip Hristiyanlığı seçen Türklere Bizanslılar Turkopol adını vermiştir. Turkopol kelimesi sadece askerler için değil onların rum kadınlarla olan evliliklerinden doğan çocukları içinde kullanılmaktaydı. Turkopollerin Selçuklu ya da Türkmen paralı askerlerin soyundan oldukları tahmin edilmektedir. Zira Bizans kaynaklarında

kolaylaştırıcı bir etken oldu. Diğer yandan Bizans Devletinin uyguladığı ağır vergiler (Ayönü, 2014, s. 272) ve başkenti İznik'ten İstanbul'a taşdıktan sonra bölgeyi eskisi kadar önemsememesi; savunmasını da ücretli Katalan birliğine bırakması otoritesinin zayıflamasına ve toprak kayıplarına sebep oldu (Cahen, 2014, s.357). Böyle bir siyasi ve iktisadi kargaşa ortamında Osman Bey ve nökerleri, İznik'in fethinin önünü açmak için 1304 seferini planladılar. Zira Osmanlılar, İznik'e İstanbul'dan gelecek olası bir yardım için Karasu ve Sakarya hattındaki bölgelerde emniyeti ellerinde tutmaları gerektiğinin farkındaydılar. Nitekim Bozüyük-Bilecik hattına hâkim olmaları Karasu Vadisini onlar için emniyetli kılmaktaydı⁸. Ancak Karasu Irmağı'nın Sakarya Nehri'ne karıştığı son nokta olan Çadırılı, onun gerisinde Leblebici ve aynı zamanda Lefke'nin de itaat altına alınması gerekiyordu. Kronikler bu sefere Osman Bey ile birlikte Köse Mihal ve Samsa Çavuş'un da katıldığını; Orhan Bey ve Saltuk Alp'in ise Karacahisar'ı Germiyanogullarından koruması için görevlendirildiklerine değinmektedir. Bu seferi özel kılan bir diğer hadise ise Köse Mihal'in bu seferden önce Müslüman olup Osman Bey'e tabi olmasıdır (Öztürk, 2013b, s. 52-53).

Osman Bey idaresindeki kuvvetler 1304 Sakarya Seferinde, Leblebici, ardından Çadırılı ve Lefke Kalelerini ele geçirmişlerdir. Burada seferin güzergâhı ile alakalı İnalıcık'ın verdiği bilgiler akla yatkın görünmektedir. Tarafımızdan önerilen güzergâh, İnalıcık'ın verdiği güzergâhın detaylandırılmış halidir. İnalıcık, güzergâhı; Karacahisar-Harmankaya-Gölpazarı ve Sakarya Vadisi (İnalıcık, 2007, s. 516-517) olarak vermiştir⁹. Bu rota detaylandırıldığında, Osmanlıların Harmankaya-Sorgun-Kümbet-Kurşunlu-Gölpazarı (Leblebici Hisar)-Bayırköy

---

Turkopollerden Peçenek ve Kumanlardan ayrı olarak bahsedilmektedir (Altunsoy, 2019, s.62).

⁸ Karasu Vadisinin Bozüyük-Karaköy hattında yapılan saha çalışmalarında herhangi bir gözetleme kulesi tespit edilmemiştir. Bozüyük merkezdeki Höyük tepesinde ise antik döneme ait su sarnıcı dışında herhangi bir sur veya gözetleme kulesi kalıntısına rastlanılmamıştır.

⁹ Seferin çıkış güzergâhı Harmankaya olduğuna göre Osman Bey ve nökerleri kuvvetle muhtemel Karacahisar'dan Harmankaya'ya geçerek orduyu orada toplamışlardır.

(Çadırılı) ve Lefke üzerinden ilerledikleri kuvvetle muhtemeldir. Osman Bey ve Nökerleri, Lefkeyi ele geçirdiklerinde Lefke-İznik yolu üzerinde Arapuçtu gözetleme noktasını, Lefke-Yenişehir hattı üzerindeki Göksu Kuleleri adı verilen Çavuş Kalesini ve son olarak Osmaneli Cambazkaya mevkiindeki gözetleme noktasını da hakimiyetleri altına almışlardır. Lefke'nin fethinin tamamlanmasının akabinde Samsa Çavuş, Osman Bey'den Yenişehir Suyu (Göksu) yanındaki kalenin yönetimini almıştır. Kronikler o bölgeye Çavuş Köyü¹⁰ adı verildiğini belirtir. Lefke'den hareket eden Osman Bey ve nökerleri Mekece-Akhisar ve Geyve Hisarlarını da ele geçirmişlerdir (Öztürk, 2013a, s. 35-36-37).

1304 Sakarya Seferinde Ele Geçirilen Kaleler

Bu çalışmada, Osman Bey'in İznik'in Fethinin¹¹ önünü açmak için gerçekleştirdiği Sakarya Seferinde ele geçirilen kalelerin, saha çalışması neticesinde günümüzdeki yerlerinin tespiti temel hedeflerdendir. 1304 Seferinde Osman Bey, sırasıyla Leblebici-Çadırılı-Lefke-Mekece-Akhisar ve Geyve kalelerini ele geçirmiştir. Bahsi geçen kalelerin bir kısmının yerleri daha önce yapılan çalışmalarla tespit edilmiş; Leblebici-Çadırılı ve Lefke kalelerinin yerleri tespit edilemediğinden, çalışmaya esas konu bu kaleler olmuştur. Kroniklerdeki bilgiler, güncel haritalar ve bölgedeki yerleşiklerle yapılan görüşmeler neticesinde mevzu bahis kalelerin muhtemel yerlerinin tespiti yapılmaya çalışılmıştır.

Mekece Kalesi

Mekece Kalesi (Görsel-1) Mekece-Ahiler Köyü yolu üzerinde Mekece çıkışında yolun kenarındadır (Umar, 2004, s. 222). Kale tapu parsel kayıtlarında “kale civarı mevki” olarak geçmektedir. Etrafında tarım yapıldığından tahrip

---

¹⁰ Bilecik'te Çavuşköy, Bilecik İlyasça Köyü yakınında Çavuş Tepe ve İnegöl Çavuşköy, Samsa Çavuş'un hatırasını taşıması bakımından önemlidir.

¹¹ Kutalmışoğlu Süleymanşah 1075 tarihinde İznik'i fethederek Türkiye Selçukluları'nın temelini atmış oldu (Sevim, 2015, s. 27). Evvelce Kutalmışoğlu Süleyman Şah tarafından fethedilen ve başkent yapılan İznik, I. Haçlı seferiyle 1096 tarihinde elden çıksa da bölgedeki Türkler tarafından tekrar İznik'i almak hedef haline gelmiştir. Orhan Gazi'nin “Benim gazezim İznik'tir” sözü Kutalmışoğlu Süleyman Şah'ın emanetine sahip çıkma ve devlet olma isteği olarak görülebilir.

olmuştur¹². Goltz Paşa'nın anılarında Mekece Kalesinden Mekece de Sivri Tepenin güney ayağında dağlardan çıkan Papaz Suyu Vadisi'nde bir Bizans kontrol noktası bulunduğu, burasının Türkler tarafından cami ve hamama dönüştürüldüğü lakin vakti olmadığı için kaleyi görme fırsatı olmadığı aktarılmıştır (Goltz, 2023, s. 102). 2000'li yılların başında kale ile alakalı yapılan saha araştırmalarında yapının dört metrelik kısmının korunarak günümüze kadar geldiği, bu alanın kalenin kulesine ait olma ihtimalinin olduğu, duvarlarının bölgedeki taşlardan yapıldığı ve kalınlığının 2,5 metre, olduğu kayıt altına alınmıştır. Kalenin kalan parçaları ve duvar iççilikleri geç Bizans dönemindeki yapılara benzemektedir. Diğer yandan kalenin Osmanlıların eline geçtikten sonra İznik'in fethine kadar kullanıldığı da aşikârdır (Yıldırım, 2004, s. 43-46).

Akhisar (Pamukova) Kalesi

Sakarya'nın Pamukova İlçesine bağlı Paşalar Köyünde, tapu kayıtlarında Kale Tepe olarak geçen mevkide bulunan Akhisar Kalesinin (Görsel-3) Bizans döneminde inşa edildiği bilinmektedir. Kale, yapılan kaçak kazılar ve doğal sebeplerden dolayı tahrip olmuştur (Arabacıoğlu, 2023, s. 65). Kaleye ya Pamukova Paşalar Köyü'nden yokuş yukarı tırmanarak ya da Karapınar-Kadıköy-Bakacak Köyleri istikâmetine giden yoldan sola ayrılarak ormanlık ve taşlık bayırdan yapılacak yürüyüşle ulaşılabilir. Akhisar Kalesi ilk kez 1982 yılında Clive Foss tarafından keşfedilmiştir (Yıldırım, 2004, s. 48-49). Kalenin Batı ve Kuzeybatıda yaklaşık 10 metrelik kısmı ve mancınık platformu korunarak günümüze kadar ulaşmıştır (Yıldırım, 2004, s. 51-54). Kroniklerde Osman Bey'in 1304 Sakarya seferinde, bölgedeki tekfurlara nazaran Akhisar tekfurunun itaat etmediği, Pamukova düzlüğünde yaşanan yoğun çatışma (Yılmaz, 2017, s. 89)

---

¹²19.10.1950 Mekece Nüfusuna kayıtlı Mevlüt Kaba ile 05.04.2023 tarihinde yapılan sözlü mülakatta Kaba, kale duvarlarının çocukluğunda durduğunu defineciler tarafından parçalandığını yolun sağında ve solunda kalenin parçalarının geçmişte durduğunu lakin hem yolların yenilendiği hemde tarım yapılması sebebiyle şu anda ufak bir alanda kalenin son parçalarının kaldığını aktarmıştır.

sonrasında kalesini terk ederek kaçtığı ve bölgenin Osmanlıların eline geçtiği aktarılmaktadır (Öztürk, 2013a, s.35-36).

Geyve Kalesi

Geyve Kalesi hakkında yapılan akademik araştırmalar kalenin yeri hakkında farklı önerilerde bulunsa da Geyve Kalesi'nin yerini tam olarak tespit edebilmek mümkün değildir. Araştırmalar Geyve Kalesi'ni Alifuatpaşa Parla Tepesinde¹³ gösterse de (Yıldırım, 2004, s. 103) burada bir kale kalıntısı olmadığı gibi bu tepe Geyve merkezine 5 km mesafededir. Diğer yandan kroniklerde bahsi geçen Bilecik, Çadırılı, Leblebici, Lefke, Mekece gibi kalelerin hepsi yerleşimlerin içerisinde yer almaktadır. Geyve Kalesi de kroniklerin bahsettiği gibi muhtemelen Geyve'nin içerisinde yer almaktadır. Nitekim kroniklerde tekfurun Geyve Kalesi'ni bırakıp günümüzde Geyve'nin içerisinde geçen Kuru (Meriçli, Barkan, 1989, s. 375) Deresi¹⁴ istikâmetine gitmesi (Öztürk, 2013b, s. 52-53), ilk Osmanlı tarihinin yazarı Orhan Gazi'nin imamının oğlu Yahşi Fakih'in zaviyesinin Geyve'de olması kalenin şehirle ilişkisini belirlemesi açısından önemlidir. Ayrıca Evliya Çelebi Geyve'yi ziyaretinde “koyun çobanları için küçücük bir kaledir” şeklindeki tasviri de kalenin yerinin belirlenmesi adına önemlidir (Atsız,2013, s.247.) Diğer yandan kale Geyve'de olmasaydı Geyve Kalesi olarak müellif tarafından yazılmazdı. Kuruluş dönemindeki ufak yerleşimlerde yer alan Bizans veya Türk yapımı kaleler şehre bitişik durumda ve şehirlerin muhafazası için karakol vazifesi görmekteydi. Diğer yandan Lefke ve Mekece kalelerinin varlığını bildiğimiz halde çok ufak kaleler olduğu için günümüze ulaşmadılar. Muhtemelen Geyve Kalesinin de akıbeti diğer kaleler gibi olmuş ve şehirde bir kalıntı olmaması zorlama çıkarımlar

---

¹³ Araştırmacılar tarafından Geyve kalesinin yeri olarak gösterilen Parla Tepesi Sakarya vadisine hâkim konumuyla dikkat çekmektedir.

¹⁴ Kurudere Geyve'nin içerisinde geçen, yazları suyu çekilen bir deredir. 06.04.1972-Alifuatpaşa-Mehmet Taşkın ile 03.05.2023 tarihinde yapılan sözlü mülakat.

yapmayı, Geyve etrafındaki gözetleme noktalarını Geyve Kalesi ile ilişkilendirmeyi de beraberinde getirmiştir¹⁵.

Leblebici Kalesi (Gölpazarı)

Leblebici Kalesinin (Görsel-5) yer aldığı, Osmanlıların bölgede ilk yerleştiği yerlerden olan Gölpazarı'nın eski adı tahrir kayıtlarında Göl¹⁶ Kazası olarak geçmektedir (Meriçli, Barkan, 1989, s. 293). Bu küçük yerleşim, Köse Mihal'in torunu Mihal Bey'in kervanyolu üzerine han, hamam ve cami yaptırmasıyla şenlenmiştir (Başar, 2020, s.25).

Osman Bey'in 1304 Sakarya Seferinde ilk fethettiği kalelerden olan Leblebici Kalesi (Pazan, 2022, s. 111) ise Gölpazarı'nda Paşaköy mevki olarak bilinen Kaledüzü Sırtı'nda kurulmuş ufak bir Bizans kalesidir. Kaleye, Gölpazarı ilçe merkezine vardıktan sonra Gölpazarı Meslek Yüksek Okulunun yanındaki Hasan Ali Yücel Caddesi 40. sokak takip edilerek ulaşılır. Gölpazarı'na ve ovaya hâkim durumda olan kale alanında, yoğun defineci tahribatı olduğundan yapıya dair kalıntı kalmamışsa da; taş, tuğla ve seramik parçaları rahatlıkla gözlemlenebilmektedir (Görsel-7). Yapılan saha çalışmasında kalenin toprak altında kalan beden duvarları belli olmaktadır¹⁷. Leblebici Kalesinin yeri ile alakalı yerli ve yabancı araştırmacılar farklı sebeplerle yeni yerler önermektedir. Öztürk, kaleyi Osmaneli Balçıkhisarda Leblebi Deresi adını taşıyan bir dere olması sebebiyle buraya konumlandırmaktadır (Öztürk, 2023, s. 7). Balçıkhisar adından da anlaşılacağı üzere muhtemelen kalıcı malzemedan inşa edilmemiş ve kalıntıları günümüze ulaşmamıştır. Diğer taraftan 1304 Sakarya seferinin güzergâhına

---

¹⁵ 16.07.1950 Geyve doğumlu Namık Cihan ile 07.01.2025 tarihinde yapılan sözlü mülakatta, Geyve içerisinde kale veya kale kalıntısı olmadığını aktarılmıştır.

¹⁶ Adındanda anlaşılacağı üzere Gölpazarı'nın ilk adının Göl olması burada büyük bir bataklığın olduğunu işaret etmektedir. Nitekim konuyla ilgili 1906,1908 ve 1937 tarihli belgeler bulunmaktadır. Bahsi geçen belgeler Gölpazarı etrafındaki bataklığın kurulması ile alakalıdır (BOA.ŞD.01223.00002.001.).

¹⁷ 6.10.1959 Gölpazarı doğumlu Ahmet Soyak ile 08.07.2024 tarihinde yapılan sözlü mülakatta, kalenin bulunduğu alanın Paşaköy mevki olarak geçtiği, burada eskiden Rumların yaşadığı, papazın evi, gâvur evleri gibi mevki adları olduğu, çocukluğundan beri kale kalıntısını bildiği ve buradaki kalenin Leblebici Kalesi olarak geçtiği aktarılmıştır.

bakıldığında bu bölge daha içeride kalmakta ve seferin gidişatı ile de kaleye dair yer tespiti örtüşmemektedir. Yabancı araştırmacılardan Clive Foss ise Leblebici Kalesinin yerinin Öztürk gibi Lefke'nin yukarısında aranmasının daha doğru olacağını ifade etmektedir. Buna gerekçe olarak da Osman Bey'in Yenişehir'den gelip Gölpazarı'nda bir kale almasının mantıklı olmayacağını ancak Bilecik'ten hareket ederse Leblebici'nin Gölpazarı'nda olabileceğini iddia etmesi, Foss'un coğrafyayı yeterince tanımadığının açık bir delilidir (Foss, 2022, s. 65). Kalenin yeri ile ilgili en önemli dayanaklardan olan M.1607 tarihli belgeyi (BOA.A.Dvn.mhm.d.076) ilk olarak ortaya Uzunçarşılı çıkarmış olup, belgede: Celali eşkiyasının şehirlere hucum etmelerinden dolayı nice zamandan beri harap olan Leblebici Kalesinin beden duvarlarının tamiri ile şehrin güvenliğinin te'min edilmesine dair bilgiler bulunmaktadır (Uzunçarşılı, 2015, s. 111). Belgede muhatabın Gölpazarı kadısı olması da kalanın bulunduğu yeri göstermesi bakımından önemlidir. Nitekim kale iddia edildiği gibi Lefke dolaylarında olsaydı belge de Lefke kadısına gönderilmesi gerekirdi (BOA.A.Dvn.mhm.d.075). 418 sene önce yazılan vesikada harap durumda olduğu belirtilen bu kalenin, saha gözlemleri ve Osmanlı arşiv vesikalarıyla da açık bir şekilde Gölpazarı'nda olduğu anlaşılmaktadır¹⁸.

Çadırılı Kalesi (Bilecik-Bayırköy)

Çadırılı Kalesi (Görsel-9), Osman Bey'in Leblebici Hisarı'nı aldıktan sonra Lefke istikâmetine giderken aldığı kalelerden birisidir¹⁹. Fethedilen kalelerin

---

¹⁸ Bahsi geçen Leblebici Kalesinin yerini tespit edebilmek adına Gölpazarı Söğütçük Köyü Hatçıklar Kaleyeri Düzü ve Osmaneli Soğucakpınar Köyünde de ufak kale yerleşim alanları tespit edilsede diğer Bizans kalelerinde gördüğümüz yapım teknikleri ve diğerlerine nazaran büyüklük ve konum açısından Gölpazarı'nın üstünde Kaledüzü Mevkiinde tespit ettiğimiz kalenin Leblebici Kalesi olması akla yatkın görünmektedir.

¹⁹ Gibbons, Osmanlı ilk dönem muharebelerinin köy muharebelerine benzediğini üç asır sonra gelen en meşhur Osmanlı coğrafyacısının yerlerini tayin edemediği coğrafi isimleri zikretmenin bir kıymeti olmayacağını belirtmektedir (Gibbons, 1998, s. 26-27). Kuruluş coğrafyasında Halil İnalçık ile başlayan saha araştırma yöntemleri Osmanlı kaynaklarının kuşku uyandırmayacak derecede doğru olduğunu gösteren veriler elde edilmiştir.

doğrudan Sakarya Nehri güzergâhı üzerinde olmaları önemli olmakla birlikte, Osmanlılar gerilerinde güvenliklerini tehdit edecek bir Bizans noktası kalmasını da istememekteydiler. Bu bağlamda 1304 Sakarya Seferi, stratejik noktaların hedef alındığı bir seferdir. Kaynaklar 1304 seferinde Leblebici, Çadırılı ve Lefke tekfurlarının Osman Bey'e tâbi olduklarını belirtmektedir (Öztürk, 2013a, s. 35-36). Kalenin adını aldığı Çadırılı, Osmanlı zamanında Bilecik'e bağlı, nehir kenarında çeltik tarımı ile geçimini sağlayan bir köydü (Aybakgil ve ark., 2004, s. 70). Köyde Osman Bey zamanında kurulmuş, Burçaklı Zaviyesi (Turgut, 2011, s. 219) adında bir zaviye de yolculara hizmet vermekteydi. Çadırılı, 438 numaralı defterde 26 nefer ortakçı/çeltikçi olarak vergi nufusunu oluşturmakla beraber avarızdan muaf tutulmuştu. Sipahilere tabi kalyoncular da mezkûr köyde bulunmuşlar; bölge 1654 yılında ise Köprülü Mehmet Paşa'nın vakfına hibe ve temlik edilmiştir (Turgut, 2015, s. 204-205). İlk Osmanlı kroniklerinde (Öztürk, 2013a, s. 35-36) adına sıkça rastlanılan ancak yeri tespit edilemeyen Çadırılı köyü ve kalesini bulabilmek için ön araştırma yapılmış; kaynaklarda bu köyün çeltik tarımı ile uğraştığına dair bilgiler, yerleşimi bol su kaynaklarına yakın yerlerde aranması gereğini ortaya çıkarmıştır. Karasu ve Sakarya Nehirleri boyunca yer adları ve isimler üzerine incelemeler yapılırken Bilecik-Bayırköy'de Çadırılı mevki adında bir yer olduğu görülmüş ve sonrasında saha inceleme metodu ile burada bir kalenin varlığı tespit yapılmıştır. Bayırköyden Emekli Öğretmen Ali Osman Kavuştu²⁰ ve İrfan Şişman'ın rehberliğinde Çadırılı Mevkiine ve kale alanına tırmanış gerçekleştirilmiş, kaynaklarda belirtildiği gibi terk edilmiş köy kalıntısına ve kalenin sağlam yapılarına ulaşılmıştır (Görsel-10). Kale duvarlarına ait izler dışında kalenin merdivenleri, su veya tahıl deposu gibi birçok yapı gözden uzak bir

---

²⁰ 25.11.1954 Bilecik-Bayırköy Doğumlu Ali Osman Kavuştu ile 16.07.2024 tarihinde yapılan sözlü mülakatta: Çocukluğundan beri bu kalenin ve kaya yapısının dikkatlerini çektiğini, kale etrafında çocukluk yıllarında çobanlık yaptığını, bu bölgenin "Çadırlar" olarak geçtiğini, burada bir tekfurun yaşadığını büyüklerinin anlattığını ve kalenin merdiven basamaklarında oyun oynadıklarını aktarmıştır.

konumunda olduğundan define tahribatına uğramayarak günümüze kadar ulaşmıştır (Görsel-11).

Çadırılı Kalesi'nin yapı malzemelerinde kalker, granit, şist cinsi moloz ve kırma taşlar ile Roma harcı kullanıldığı görülmüştür (Nikolayidis, 2016, s. 30-31). Arkeologlar tarafından sur kalıntılarının Ortaçağ yapısı olduğu ve kalenin bu dönemde yoğun yerleşime sahne olduğu belirtilmektedir (Erpehlivan ve ark., 2022, s. 308-309). Çadırılı Kalesi'nin yeri hakkında Foss Cambazkayayı²¹, Kaplanoğlu ise Yenişehir-Osmaneli arası Çiftlik-Değirmenli Dereleri arasını göstermektedir (Kaplanoğlu,2000, s.51). Bugüne kadar yerli ve yabancı araştırmacılar Çadırılı'nın yeri hakkında farklı önerilerde bulunsalar da Çadırılı Kalesinin Bilecik-Bayırköy-Çadırılı mevkiinde olduğu hem isimlendirme hem de Osman Bey'in sefer güzergâhı açısından makul görünmektedir.

Lefke(Osmaneli) Kalesi

Lefke (Osmaneli)²², İznik ve Sakarya Nehri hattında bulunması sebebiyle stratejik bir noktadadır²³. İlk Osmanlı kroniklerinde Osman Bey'in Sakarya Seferinde ele geçirdiği ilk kalelerden olan Lefke Kalesi (Öztürk, 2013b, s. 52-53) günümüze ulaşmamıştır (Görsel-18). Lefke Kalesi hakkında Evliya Çelebi (Atsız, 2013, s. 262-264) kare şeklinde, küçük taştan ve harap durumda olduğuna

---

²¹ “Çadırılı bulunamadı, ancak bir tanımlama önerilebilir. General Von Der Goltz'un Lefkeden yaklaşık sekiz kilometre aşağı akışta Sangarius'un sağ kıyısında, o zamanlar eski kale olarak bilinen bir roma kalesinin kalıntılarını kaydetti. Lefke'ye yakın konumu burasını Çadırılı için bir aday haline getiriyor” (Foss, 2022, s. 65-66). Foss'un Çadırılıya aday olarak gösterdiği kale alanı Cambazkaya'da bulunan gözetleme kulesidir. Bu kule makalede Lefke Cambazkaya Gözetleme Kulesi başlığı altında değerlendirilmiştir.

²² Geniş bilgi için bakınız: Halim Demiryürek, “Osmanlı'nın Gün Batımında Lefke”, Sakarya Nehri'nin İncisi Osmaneli (Lefke), İdeal Kültür Yayınları, İstanbul 2023, ss.37-50; Halim Demiryürek, “Bir Nahiyenin Portresi: Osmanlı Devleti'nin Son Döneminde Lefke”, Sinop Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C.7, S.2, Sinop 2023, s.1231-1249.

²³ Prof. Dr. Refik Arıkan ile 2016 yılında yapılan saha çalışması sırasında Arapuçtu mevkiinde bir gözetleme alanı tespit edildi. Muhtemelen Bizans döneminde yapılmış olan bu yapı İznik-Lefke hattının kontrolünü sağlamaktaydı. Nitekim Osmanlı arşiv belgelerinde de Vezirhan Belbaşı derbendinde görevli zabtiyenin İznik-Lefke arasında bulunan Arapuçtu derbendine nakledilmesi hakkındaki vesika (BEO.000354.026537.001) bu hattın bir gözetleme noktası işlevi gördüğünü göstermektedir (Görsel-19).

değirmiştir (Atsız, 2013, s. 262). XVI. asır Osmanlı kayıtlarında Lefke’de Baraklı, Savcıoğlu, Saru Balaban ve Hisar Mahallesi bulunmaktadır. Özellikle Lefke Hisar Mahallesi, evkaf defterinde Yörgüç Paşa vakfına bağlı olarak 31 neferlik vergi nufusu barındırmakta ve 32 haneden müteşekkildir (Turgut, 2015, s. 178-179). XIX. yüzyıla gelindiğinde ise Lefke Kazasında Hisar mahallesine tesadüf edilmemektedir (Doğan, 2023, s. 247). Muhtemelen mahalle, kalenin de herhangi bir parçasının kalmaması sebebiyle isim değişikliğine uğramıştır²⁴. Kale hakkında yerli araştırmacılardan Öztürk, Lefke Kalesini Selçik Köyü sınırları içerisinde bulunan Osmaneli Yeni Otogarının karşısında, Ankara-İstanbul karayolunun üzerinde göstermektedir (Öztürk, 2022, s. 200). Kalenin Lefkenin içerisinde yer aldığı muhakkak olmakla beraber; Osmaneli²⁵ Belediyesi Eski Başkanı Münir Şahin, Lefke Hisar Mahallesinin Tekke Tepesi altında ve kilise etrafında olduğunu aktarmıştır. Nitekim bu alanda 2006 yılında yapılan *Bilecik Kültür Envanteri* çalışmalarında horasan harcı ile sıvanmış su sarnıcı da bulunmuştur (Çelik ve ark., 2006, s. 130).

Lefke Cambazkaya Gözetleme Kulesi

Osmaneli Merkez’e yaklaşık 9 km mesafede, Prof. Dr. Yunus Söylet İçmeler Tesisine yakın konumda bulunan Cambazkaya Gözetleme noktası, 1. derece arkeolojik sit alanı olarak tescillenmiştir²⁶. Osman Bey’in 1304 tarihli seferinde Cambazkaya Gözetleme Kulesi’ni de ele geçirdiği muhtemeldir. Cambazkaya Gözetleme Kulesi’ne 2024 yılı temmuz ayında çıkılmış ve burada

---

²⁴ Orta ve geç Bizans döneminde yeni yapı malzemeleri üretilmeye ve ocaklardan çıkarılmaya devam edilse de eski-harabe eserlerden alınan hem tuğla hem taş öğeler daima yeniden kullanıldı. Bu durum literatürde devşirme malzeme kullanımı olarak bilinmektedir (Ousterhout, 2016, s. 154-155). Bu bağlamda Lefke kalesinin taşlarının Osmaneli’de başka yapılarda kullanıldığı muhtemeldir.

²⁵ 1 Nisan 1914 tarihinde Lefke ile aynı ismi taşıyan Rumeli’de iki üç kasaba bulunduğundan bunlar ile karışmasını önlemek amacıyla kasabayı fetheden Osman Gazinin adına atfen isminin Osmaneli olarak değiştirilmesi teklif edilmiş ve bu değişiklik 8 Nisan 1914’te onaylanmıştır (Uslu, 2023, s.127). Detaylı bilgi için bkz. Demiryürek Halim, *Ertuğrul Sancağı (1900-1918)*, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Yayınları, Bilecik, 2015.

²⁶ TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Eskişehir Kültür Varlıkları Koruma Bölge Kurulu-Karar Tarih ve No: 29.04.2015-3164.

saha incelemesi gerçekleştirilmiştir. Gözetleme noktasının kalıntıları tapu kayıtlarında Cambazlar Tepe mevki olarak kayıtlıdır (Görsel-22). Bu tepe Osmaneli Kızılöz Köyü sınırlarında kalmakta olup yolun sağ ve solunda iki tane Cambazkaya vardır. Yapılan çalışmada bu istihkamın doğu tarafında kaldığı belirlenmiştir. Goltz Paşa hatıratında bölgeye değinir ve Cambazkaya hakkında:

“Geniş bir bölgede karşılıklı iki tane izole dev gibi kocaman alçı taşı kayalıklar bulunuyordu. Bunlara Cambaz Kayalar adı verilmişti. Eskiden bir cambazın ipini bu kayalara bağlayarak nehrin üzerinden geçtiği söyleniyordu. Karşıda sol tarafta Roma dönemine ait eski bir yol vardı. Yanında Roma döneminde kalma sur kalıntısı bulunuyordu. Dörtgen şekilde hayret verici bir mağara da bulunmaktaydı.” şeklinde bilgi verir. (Goltz, 2023, s. 102-103).

Lefke (Göksu) Gözetleme Kuleleri

Osmaneli ilçe merkezine 15 km mesafede bulunan Göksu Gözetleme Kuleleri, Tapu kayıtlarında Osmaneli Çiftlik Köyü sınırlarında kalmakta olup tapuda kuleler mevki adıyla bilinmektedir. Esasen bu alan yıllardır farklı araştırmacılar, arkeologlar tarafından defalarca ziyaret edilip incelenmiş; I. Haçlı Seferi’nden Osmanlı kuruluşuna kadar aktif olarak kullanılmış bir yerleşim yeri olduğu, Göksu Boğazını kontrol ettiği vurgulanmıştır. Bu araştırmada Göksu Kuleleri’ni önemli kılan unsur ise Osman Bey’in 1304 Sakarya Seferinde, Çadırılı ve Lefke Tekfurlarının kendisine tâbi olduktan sonra Samsa Çavuş’un Osman Bey’den Çadırılı ve Lefkeyi istemesi üzerine Osman Bey, Samsa Çavuş’a kroniklerdeki ifadeyle Lefke yakınında, dere ağzında, Yenişehir Suyu’nun²⁷ yanında bir hisarcık vermiştir (Görsel-24), (Öztürk, 2013a, s. 35-36). Bölgede, Göksu, Düzmeşe, Selçuklu veya Bizans Kuleleri olarak bilinen kale alanının

---

²⁷ Gallus adı verilen Lefke Suyu kaynağını Olympus’un doğu yamaçlarından alır. Bilecik İli Bozüyük İlçesi sınırlarında yer alan Muratdere ve Aksu Ormanlarındaki sular Mezit vadisine akarak Göksu’yu oluşturur. Ona Bedre Çayı adı da verilir. Göksu Osmaneli yakınlarında Sakarya Nehri’ne katılarak yolculuğunu tamamlar (Texier, 2002, s.148-149).

kroniklerde geçen yer olması kuvvetle muhtemeldir. Bölge, Osmanlı kuruluş devri arkeolojisi bakımından “Çavuş Kalesi” olarak adlandırılabilir.

Sonuç

Osmanlı Kuruluş Coğrafyasında yapılan saha gözlem ve araştırmalarda, kroniklerde ve Osmanlı arşiv kayıtlarında bahsi geçen güzergâh, yol, kale, köy gibi yerlerin günümüzde karşılıklarının olduğu görülmektedir. İlk olarak Halil İnalıcık’ın 1990’lı yılların başında Kuruluş Coğrafyası özelinde Bursa ve çevresinde yaptığı araştırmalarda ortaya çıkan sonuçlar saha çalışmasının önemini ortaya koymuştur. Kuruluş dönemine dair kaynakların azlığı da saha çalışmalarının hususiyetini arttırmaktadır. Bu çerçevede Osmanlı kuruluş sahasının teferruatlı bir şekilde gezilip araştırılması Osmanlı tarihine önemli katkılar sağlayacaktır. Bu amaç doğrultusunda 1304 Sakarya Seferinde kilit önem taşıyan Leblebici-Çadırılı ve Lefke Kaleleri, saha incelemesi merkeze alınarak araştırılmış ve çok önemli bulgulara ulaşılmıştır. Mevzu bahis kaleler, 1304 Sakarya Seferi ile kontrol altına alınmış ve bu seferin asıl maksadı olan İznik’in fethinin önünü açılmıştır. Kuruluş Devri Osmanlı kaleleri ve yerleşimleri denildiğinde; yerli veya yabancı birçok araştırmacı Bursa veya İznik gibi yerleşimlerin büyük kalelerini baz almakta ve Leblebici, Çadırılı veya Lefke denildiğinde devasa sur duvarları ve kaleler görmeyi beklemektedir. Bu durum bölge coğrafyasına da hâkim olunmadığında yanlış sonuçlar ortaya çıkarmaktadır. Halbuki çok eskiye gitmeden yakın dönemde dahi; örneğin 1990’lı yılların başında Bilecik merkez nüfusu 43 bin, Osmaneli nüfusu ise 18 bin civarlarındadır. Kalelerin bulunduğu bir diğer alan Gölpazarının ise bu tarihlerde 15 bin nüfusu vardır. Günümüzden yüzyıllar öncesine, Osmanlı Kuruluş dönemine gidildiğinde bölgede ne kadar nüfusun yaşayabileceği ve yerleşimlerin ne kadar büyüklükte olabilecekleri anlaşılabılır. Dolayısıyla Osmanlı kuruluş tarihinde, Karacahisar (Eskişehir), İznik ve Bursa gibi Antik dönemden Ortaçağa ve günümüze kadar yoğun nüfus hareketliliğinin olduğu yerlerdeki kale yerleşimleri ile Bilecik, Osmaneli, Gölpazarı ve diğer ufak yerleşimleri kale bazında kıyaslamak yanlış sonuçlar doğurabilir. Diğer yandan Kuruluş Coğrafyası

dediğimiz sahada döneme ait mimari malzemenin az oluşunda dönemin şartları, definecilik gibi faktörler rol oynadığı gibi; bölgede 1921-1922 yıllarında yaşanan Türk-Yunan mücadelesinin bıraktığı tahribat ve cumhuriyetin ilk yıllarında tarihi eserleri korumadaki bilinçsizlik de etkili olmuştur ²⁸. Herşeye rağmen saha çalışmaları özellikle yazılı belge ve eserin kısıtlı olduğu bu dönemi aydınlatmada önemli bir rol oynamaya devam edecektir.

Kaynakça

- Arıkan, R. (2023). “Bilecik’in Fethinin Osmanlı Kuruluş Tarihi Açısından Önemi”, *VAKANÜVİS- Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, 8 (1): Dr. Recep Yaşa’ya Armağan, 2175-2201. <https://doi.org/10.24186/vakanuvis.1351405>
- Aşıkpaşazade Tarihi 1285-1502* (2013), Haz. Necdet Öztürk, Bilge Kültür Sanat Yayınları, İstanbul.
- Altunsoy, N. (2019). Türkiye Selçukluları Döneminde Gayrimüslimler, *Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Kırklareli.
- Anonim Osmanlı Kroniği Osmanlı Tarihi 1299-1512* (2015), Haz. Necdet Öztürk, Bilge Kültür Sanat Yayınları, İstanbul.
- Ayönü, Y. (2014). *Selçuklular ve Bizans*, Türk Tarih Kurumu, Ankara.
- Arabacıoğlu S. (2023). Kuruluş Dönemi Osmanlı Kaleleri, *Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bursa.
- Atsız, A. N. (2013). *Evliya Çelebi Seyahatnamesinden Seçmeler*, Ötüken Yayınları, İstanbul.
- Barkan, Ö. L.- Meriçli E. (1998). *Hüdavendigar Livası Tarir Defterleri*, C.1. Türk Tarih Kurumu, Ankara.
- Başar, F. (2020). “Mihaloğulları”, *DİA*, C.30, 24-25.
- Beldiceanu, İ. (1992), “Başlangıçlar: Osman ve Orhan”, Osmanlı İmparatorluğu Tarihi, Ed. Robert Mantran, Say Yayıncılık, Cilt: 1, İstanbul.
- Bilgin, T. (2015). *Milli Mücadele Döneminde Bilecik*, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Yayınları: Bilecik.
- Bilgili, H. (2023). *Bilecik Türbeleri*, Tunç Yayıncılık, İstanbul.
- BOA.Şd.01223.00002.001.
- BOA-A.Dvns.Mhm.D.076.
- BOA,A.Dvns.Mhm.D.075.
- Beo.000354.026537.001.
- Cahen C. (2014). *Osmanlılardan Önce Anadolu*, Çev. Erol Üyepazarcı, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.
- Çağırıcı, M. (2020), “Müdârâ”, *DİA*, C. 31, 459-460.

---

²⁸ Detaylı bilgi için bkzn. Bilgin, Taner (2015), Milli Mücadele Döneminde Bilecik, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Yayınları: Bilecik; Bilgili, Hamiyet, (2023). *Bilecik Türbeleri*, Tunç Yayıncılık, İstanbul.

- Çelik, T. Yalman, B. vd. (2006). *Bilecik Kültür Envanteri*, T.C. Bilecik Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü.
- Dinçel, Ö. F. (2019). *Domaniç İkizce Savaşı*, Domaniç Kültür Derneği, Ankara.
- Demiryürek, H. (2015). *Ertuğrul Sancağı (1900-1918)*, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Yayınları, Bilecik.
- Demiryürek, H. (2023) “Osmanlı’nın Gün Batımında Lefke”, *Sakarya Nehrinin İncisi Osmaneli (Lefke) Tarih Kültür Mimari Coğrafya* İdeal Kültür Yayınları, İstanbul, 37-50.
- Demiryürek, H. (2023) “Bir Nahiyenin Portresi: Osmanlı Devleti’nin Son Döneminde Lefke”, *Sinop Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7/2, 1231-1249. <https://doi.org/10.30561/sinopusd.1358434>
- Doğan, M. (2023). “19. Yüzyılda Lefke (Osmaneli) Gayrimüslimleri”, *Sakarya Nehrinin İncisi Osmaneli Lefke Tarih Kültür Mimari Coğrafya*, Ed: İlhami Yurdakul-Ali Okumuş, İdeal Kültür Yayıncılık, İstanbul, 241-286.
- Foss, C. (2022). *The Beginnings of the Ottoman Empire*, Oxford University Press-Great Clarendon Street, Oxford, OX2 6DP, United Kingdom.
- Güneş, İ. (2010). “Memlûk Sultanı I.Baybars’ın 1277 Yılındaki Anadolu Seferi”, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20/2, 343-360.
- Goltz, C. F. (2023). *Goltz Paşanın Anadolu Anıları*, Çev: Gönül Mutlu-İsmail Mutlu, Ark Yayınları, İstanbul.
- Gibbons, H. A. (1998). *Osmanlı İmparatorluğunun Kuruluşu*, 21.yy Yayınları, Ankara.
- Hadidi Tarihi Manzum Osmanlı Tarihi 1285-1523* (2015), Haz. Necdet Öztürk, Bilge Kültür Sanat Yayınları, İstanbul.
- İnalcık, H. (2020). “Osman I”, *DİA*, C.33, 443-453.
- İnalcık, H. (2007). “Osmanlı Beyliği’nin Kurucusu Osman Beg”, *BELLETEN*, 71/261, 480-536. <https://doi.org/10.37879/belleten.2007.479>
- İnalcık, H. (2004). “İznik İçin Osman Gazi Ve Bizans Mücadelesi”, *Tarih Boyunca İznik*, Ed: Işıl Aybakgil, Halil İnalcık, Oktay Aslanapa, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul.
- İmber, C. (2006). *Osmanlı İmparatorluğu 1300-1650*, Çev. Şiar Yalçın, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Kırşehir Emiri Caca Oğlu Nur El-din’in 1272 Tarihli Arapça-Moğolca Vakfiyesi (1989)*, Haz. Dr. Phil Ahmet Temir, Türk Tarih Kurumu, Ankara.
- Köprülü, M. F. (2018). *Osmanlı İmparatorluğunun Kuruluşu*, Haz. Orhan Köprülü, Alfa Yayınları, İstanbul.
- Kaplanoğlu, R. (2000). *Osmanlı Devletinin Kuruluşu*, Avrasya Etnografya Vakfı Yayınları, Bursa.
- Mevlana Mehmet Neşri. (2013), *Cihannüma Osmanlı Tarihi*, Haz. Necdet Öztürk, Bilge Kültür Sanat Yayınları, İstanbul.
- Nikolayidis, H. (2016). Antik Kaynaklar ve Epigrafik Veriler Işığında Bilecik İli Tarihi Coğrafyası (M.Ö. 6. Yüzyıldan Roma İmparatorluk Dönemi Sonuna Kadar), *Trakya Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*.
- Ousterhout, R. (2016). *Bizansın Yapı Ustaları*, Çev: Fügen Yavuz, Koç Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Öztürk, H. S. (2023). Nikaia Egemenlik Alanı Epigrafik Tarihi Coğrafya Araştırmaları II. Gölpazarı (Tattaïos) Bilecik, Kabalcı Yayınevi, İstanbul.
- Öztürk, H. S. (2022). Nikaia Egemenlik Alanı Epigrafik-Tarih Coğrafya Araştırmaları I Osmaneli/Lefke (Bilecik), Homer Kitapevi, İstanbul.

- Sümer, F. (2002), “Kösedağ”, *DİA*, C.26, 272-273.
- Sevim, A. (2015). *Anadolu Fatih Kutalmışoğlu Süleymanşah*, Türk Tarih Kurumu, Ankara.
- Seyyid Lokmân, *Zübdetü't-Tevârih Osmanlı Tarihi (1299-1595)* (2022). Haz. İbrahim Pazan, Ed. Göker İnan, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, İstanbul.
- Şahin, K. (1994) “Edebali”, *DİA*, C.10, 393-394.
- T.C. *Kültür ve Turizm Bakanlığı Eskişehir Kültür Varlıkları Koruma Bölge Kurulu Kararı*, Tarih: 29.04.2015, No: 3164.
- Texier, C. (2002). *Küçük Asya Coğrafyası Tarihi ve Arkeolojisi*, Çev. Ali Suat, Enformasyon ve Dokümantasyon Hizmetleri Vakfı, I.Cilt, Latin Harflerine Aktaran: Kazım Yaşar Koprıman, I. Cilt Sadeleştiren: Musa Yıldız, Ankara.
- Turğut, V. (2011). “XVI. Yüzyılda Tahırr Defterlerine Göre Hüdavendigar ve Sultanönü Sancaklarında Abdalân-I Rum”, *Uluslararası Sosyal Aratırmalar Dergisi*, 4/19, 208-227.
- Turğut, V. (2015). *Osmanlı Devletinin Kuruluş Coğrafyasında Vakıflar Ve Şehirleşme (16.Yı Bilecik ve Çevresi)*, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Tuna, E. Erpehlivan, H. Nikolayidis, H. (2023). “Ankara-Bilecik İli Arkeolojik Yüzey Aratırması:“, 2022 Yılı Çalışmaları, *Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü 43. Uluslararası Kazı, Aratırma ve Arkeometri Sempozyumu 39. Aratırma Sonuçları Toplantısı*, C.2, 303-320.
- Turan, O. (2014). *Selçuklular Tarihi ve Türk-İslam Medeniyeti*, Ötüken Yayınları, İstanbul.
- Uzunçarşılı, İ. H. (2015). *Osmanlı Tarihi*. C.1, Türk Tarih Kurumu, Ankara.
- Umar, B. (2004). *Bithynia Bir Tarihsel Coğrafya Aratırması ve Gezi Rehberi*, İnkılap Yayınları, İstanbul.
- Uslu, D. (2023). “Lefke İsmının Osmaneli Olarak Değıştirilmesi”, *Sakarya Nehrinin İncisi Osmaneli Lefke Tarih Kültür Mimari Coğrafya*, Ed. İlhami Yurdakul-Ali Okumuş, İdeal Kültür Yayıncılık, İstanbul.
- Yılmaz, H. (2021). “Yeni Tarihi Bulgularda Osmanlı Ataları”, *Türk Dünyası Tarih Kültür Dergisi*, Ocak, C. 69/4, 44-53.
- Yıldırım, F. (2004). *Sakarya Kaleleri*, Adapazarı Büyükşehir Belediyesi Yayınları, Adapazarı.
- Yılmaz, H. (2017). “Çağdaş Kaynak ve Belgeler Işığında Sakarya'nın Fethi ve Fethin Bilinmeyen Tarihi”, *Geçmişten Günümüze Sakarya Tarih/Kültür/Toplum Uluslararası Sakarya Sempozyumu*, 23-25 Kasım, 75-130.

Ekler

Görsel-1-Mekece Kalesine giden yol papaz suyu vadisi

Görsel-2-Mekece Kalesinin bulunduğu alan

Görsel-3-Pamukova Paşalar Köyü-Karaca Ahmet Türbesinden Akhisar(Paşalar Kalesi)

Görsel-4-Leblebici Hisardan Gölpazarı Manzarası

Görsel-5-Leblebici Hisar Kalıntıları

Görsel-6-Leblebici Hisar Kalıntıları

Görsel-7-Leblebici Hisar Kalıntıları

Görsel-8-Leblebici Hisar Kalıntıları

Görsel-9-Çadırılı Hisarı Genel Manzarası

Görsel-10-Çadırılı Hisarı Duvarları

Görsel-11-Çadırılı Hisarı Merdivenleri

Görsel-12-Çadırılı Hisarı Duvar Detayı

Görsel-13-Çadırılı Hisarı Duvar Detayı

Görsel-14-Çadırılı Hisarı Duvar Harç Detayı

Görsel-15-Çadırılı Hisarı Su veya Tahıl Deposu

Görsel-16-Çadırılı Hisarından Osmaneli(Lefke) İstikameti

Görsel-17-Çadırılı Hisarından Gölpazarı Ovası ve Sakarya Nehri Paşalar Boğazı Manzarası

Görsel-18-Lefke Kalesinin Bulunduğu Muhtemel Alan

Görsel-19-Arapuçtu Gözetleme Kulesi Kalıntıları

Görsel-20-Arapuçtu Gözetleme Kulesi Kalıntıları

Görsel-21-Cambazkaya Gözetleme Kulesinden İstanbul Karayolu

Görsel-22-Cambazkaya Gözetleme Kulesinin kalıntıları

Görsel-23-Cambazkaya Gözetleme Kulesinin Kalıntıları

Görsel-24-Osmaneli Gökusu Çavuş Kale Kalıntısı

Görsel-25-Osmaneli Düzmeşe Çavuş Kaleden Göksu Manzarası

Görsel-26-Osmaneli Düzmeşe Çavuş Kale

Görsel-27-Bayırköy-Çadırılı Köy ve Boğazkaya Üzerinde Çadırılı Kalesi

Görsel-28-Lefke-Çadırılı ve Leblebici Kalesi

Extended Abstract

During the 11th century, the Kayı tribe, under the leadership of Ertuğrul Bey, settled near Horasan, Merv, and Mahan alongside the Seljuks. Due to increasing Mongol pressure, they migrated towards Eastern Anatolia and the Aleppo region, conducting raids on behalf of the state. However, while some of the tribe moved towards Horasan, others settled in the Sürmeli Çukuru region of Erzurum. Subsequently, Ertuğrul Bey relocated to the Karacadağ region near Ankara and sent his son, Savcı Bey, to Sultan Alaeddin I, requesting a new homeland. Upon the Sultan's approval, the Kayı tribe moved to the Söğüt-Domaniç and Ermeni Derbendi regions, where they established their settlement.

Throughout his tenure, Ertuğrul Bey maintained good relations with the local Byzantine lords (tefurs) and pursued a policy of diplomacy and strategic accommodation (müdârâ). The passage from Aşıkpaşazade's chronicle, stating, "During Ertuğrul's time, there was no war or conflict; they spent their summers in the highlands and their winters in their pastures," succinctly encapsulates the political climate of the era. Following Ertuğrul Bey's death, his son, Osman Bey, assumed leadership of the tribe.

In the early years of his rule, Osman Bey initially continued his father's policy of diplomacy. However, the persistent raids and economic damage inflicted by the Byzantine lord of İnegöl, who had opposed the Kayı tribe's seasonal migrations to their summer pastures since Ertuğrul's time, forced Osman Bey to take action. Engaging in battle with the İnegöl lord at the Battle of Ermeni Beli, Osman Bey suffered the loss of his nephew, Bay Hoca, who was martyred in the conflict. In response, Osman Bey launched an attack in 1285, burning Kulaca Hisar. The following year, in 1286, during the Battle of Domaniç Beli, the lord of İnegöl killed Osman Bey's brother, Savcı Bey.

Osman Bey's conquests faced a major obstacle in the form of the Karacahisar stronghold. However, with its capture in 1288, the path for further territorial expansion was cleared. By 1299, he had seized Bilecik, thereby extending his control over the Karasu Valley. From there, he captured Köprühisar, Yarhisar, and İnegöl, positioning himself strategically around Bursa and Nicaea (İznik).

In 1302, Osman Bey achieved significant victories against the Byzantine army in both the Battle of Bapheus and the Battle of Dinboz. Meanwhile, seasonal shifts in the course of the Sakarya River during the spring of 1302 further facilitated the Ottomans' rapid advance through the Karasu and Sakarya Valleys. In this turbulent period, Osman Bey and his loyal warriors (nöker) devised the Sakarya Campaign of 1304 to pave the way for the conquest of Nicaea. Recognizing the necessity of securing the Karasu and Sakarya corridor against potential reinforcements arriving from Constantinople, they prioritized control over these strategic areas. Their dominance over the Bozüyük-Bilecik axis ensured the security of the Karasu Valley. However, to consolidate their control, they needed to subdue the last major junctions, particularly Çadırılı, where the Karasu River merged with the Sakarya, along with the nearby settlements of Leblebici and Lefke.

According to the chronicles, Köse Mihal and Samsa Çavuş joined Osman Bey in this campaign, while Orhan Bey and Saltuk Alp were tasked with defending Karacahisar against potential incursions from the Germiyanids. Another significant development during this expedition was Köse Mihal's conversion to Islam and his allegiance to Osman Bey.

During the 1304 Sakarya Campaign, Osman Bey and his forces first captured Leblebici Castle, followed by Çadırılı and Lefke Castles. Regarding the route of this campaign, the itinerary suggested by historian Halil İnalçık appears logical. Our proposed route builds upon İnalçık's framework by providing further details. The first route follows the

Karacahisar-Harmankaya-Gölpazarı and Sakarya Valley corridor, while our detailed alternative outlines the Harmankaya-Sorgun-Kümbet-Kurşunlu-Gölpazarı (Leblebici Hisar)-Bayırköy (Çadırılı)-Lefke pathway.

Upon capturing Lefke, Osman Bey's forces secured key surveillance points along the Lefke-İznik road, including the Arapçtu watchtower. They also seized the Çavuş Castle, known as the Göksu Towers, along the Lefke-Yenişehir route, as well as the Cambazkaya watchpost near Osmaneli. Chronicles indicate that after the conquest of Lefke, Samsa Çavuş was granted control over the fortress beside Yenişehir Suyu (Göksu), leading to the region being known as Çavuşköy.

From Lefke, Osman Bey and his warriors proceeded to capture Mekece, Akhisar, and Geyve Castles. Our study, titled *The 1304 Sakarya Campaign: A Study on the Identification of Leblebici, Çadırılı, and Lefke Castles*, aims to determine the modern locations of the fortresses conquered by Osman Bey in his bid to clear the path for the conquest of Nicaea. Although many of these castles have been identified, the exact locations of Leblebici, Çadırılı, and Lefke remain uncertain, making them the focal points of our research. Based on chronicles, contemporary maps, and interviews with local inhabitants, our study seeks to establish the most probable locations of these fortresses.

Mekece Castle

Mekece Castle is located at the exit of Mekece, on the roadside along the Mekece-Ahiler Village route. In cadastral records, the area surrounding the castle is referred to as the "Castle Vicinity." Due to agricultural activities in the region, the land has been plowed repeatedly, causing significant damage to the structure over time.

In his memoirs, Field Marshal Colmar von der Goltz (Goltz Pasha) mentions a Byzantine control point situated in the valley of Papaz Suyu, emerging from the southern foothills of the Sivri Tepe (Sharp Hill) in Mekece. He states that this site was later converted into a mosque and bathhouse by the Turks but notes that he did not have the opportunity to personally visit the castle.

Field research conducted in the early 2000s revealed that approximately four meters of the castle remained intact, likely part of a tower. The walls, observed to be 2.5 meters thick, were built using locally sourced stones. The surviving fragments and the masonry techniques suggest that the castle dates back to the late Byzantine period. Furthermore, historical records indicate that after falling into Ottoman hands, the castle continued to be used until the conquest of Nicaea.

Askhisar (Pamukova) Castle

Akhisar Castle, situated in the Paşalar Village of Pamukova District, Sakarya, is registered in land records as "Kale Tepe" (Castle Hill). It is known to have been constructed during the Byzantine period. However, the castle has suffered extensive damage due to both illegal excavations and natural erosion.

Access to the castle can be gained either by ascending a steep path from Paşalar Village in Pamukova or by following a route branching off to the left from the Karapınar-Kadıköy-Bakacak road, traversing a rocky and forested hillside. The castle was first discovered by Clive Foss in 1982.

Despite the destruction, approximately ten meters of the western and northwestern walls, along with a trebuchet platform, have survived to the present day. Chronicles recount that, during Osman Bey's 1304 Sakarya Campaign, the local Byzantine lord of Akhisar, like the other lords in the region, refused to surrender. Following intense clashes on the plains of

Pamukova, the Byzantine commander abandoned the castle and fled, leaving it to fall into Ottoman hands.

Geyve Castle

Academic research on Geyve Castle has proposed various locations for its ruins, but identifying the exact site remains challenging. Some studies suggest that the castle was situated on Parola Hill in Alifuatpaşa. However, no castle remnants exist at this location, and it is approximately five kilometers from Geyve's town center.

Conversely, the Byzantine and Ottoman-era fortresses referenced in chronicles—such as Bilecik, Çadırılı, Leblebici, Lefke, and Mekece—are all located within the settlements they are named after. For instance, when chroniclers refer to Bilecik Castle, they do not place it five kilometers away in Küplü; rather, it is within Bilecik itself. Given this pattern, it is highly probable that Geyve Castle was indeed within the town of Geyve.

This assumption is further supported by historical records indicating that, upon abandoning Geyve Castle, the Byzantine commander fled toward the Kuru Stream, which flows through modern-day Geyve. Additionally, Yahşi Fakih, the son of Orhan Gazi's imam and one of the earliest Ottoman historians, established his zawiya (Islamic lodge) in Geyve, further reinforcing the notion that the castle was within the settlement. If it had been elsewhere, the chroniclers would not have referred to it specifically as "Geyve Castle."

During the early Ottoman period, Byzantine and Turkish-built fortresses in small settlements were typically positioned adjacent to the town, serving as garrisons for its protection. Although the existence of Lefke and Mekece Castles is well-documented, they were relatively small structures and have not survived to the present day. It is likely that Geyve Castle suffered a similar fate. Given this historical precedent, we reject the notion of arbitrarily designating nearby watchtowers as Geyve Castle, as such forced interpretations are methodologically unsound.

Leblebici Castle (Gölpazarı)

Leblebici Castle was among the first fortresses captured by Osman Bey during the 1304 Sakarya Campaign. It was situated in Gölpazarı, one of the earliest settlements of the Ottomans in the region. Historical cadastral records refer to Gölpazarı as *Göl Kazası* (the District of Göl). This small settlement flourished after Mihal Bey, the grandson of Köse Mihal, constructed a caravanserai, bathhouse, and mosque along the trade route.

Leblebici Castle itself was a small Byzantine fortress built on the *Kale Düzü* ridge in the *Paşa Köy Mevkii* of Gölpazarı. The site can be accessed by reaching the Gölpazarı district center, following Hasan Ali Yücel Avenue beside Gölpazarı Vocational School, and then proceeding along 40th Street toward *Kale Düzü Paşa Köy Mevkii*. Overlooking both Gölpazarı and the surrounding plain, the castle site has suffered extensive damage due to treasure hunters. Fragments of stone, brick, and ceramic are readily observable at the location.

Although no standing walls remain, field studies have revealed that the castle's foundation walls are still detectable beneath the soil. Different scholars, both local and foreign, have proposed alternative locations for Leblebici Castle. One such researcher, Öztürk, suggested placing the castle in Balçıkhisar, Osmaneli, due to the presence of a stream named *Leblebi Deresi* (Leblebi Stream) in that area. While the name suggests that a fortress may have existed there, no traces have survived to the present day. Additionally, an analysis of the 1304 Sakarya Campaign's route indicates that this region lies further inland and does not align with the campaign's trajectory.

Foreign scholar Clive Foss, despite being aware that an Ottoman document from 1607 explicitly refers to Leblebici Castle as being in Gölpazarı, argued that it should be searched

for above Lefke. Foss justified this claim by asserting that it would not have been logical for Osman Bey to travel from Yenişehir to capture a castle in Gölpazarı, but if he had set out from Bilecik, the presence of Leblebici Castle in Gölpazarı would make sense. However, this reasoning reveals Foss's lack of familiarity with the region's geography.

The first scholar to publish the 1607 document was the late Uzunçarşılı. This record states that, due to Celali bandits attacking undefended towns, the local government of Gölpazarı petitioned for permission to restore the already-ruined walls of Leblebici Castle and to take refuge there. The Ottoman state granted this request and issued an order to the *qadi* (judge) of Gölpazarı, permitting the repair of the castle. Notably, there was also a *qadi* of Lefke during this period. Had the castle been located near Lefke, as some researchers have claimed, the order would have been directed to the Lefke *qadi* rather than the one in Gölpazarı.

Considering that this document explicitly described Leblebici Castle as being in a ruined state 418 years ago, and given the clear indications from field observations and Ottoman archival records, attempts to locate the fortress elsewhere appear unfounded and inconsistent with historical evidence.

Çadırılı Castle (Bilecik-Bayırköy)

Çadırılı Castle was one of the fortresses captured by Osman Bey following the conquest of Leblebici Hisar, as he advanced toward Lefke. Ensuring that no remaining Byzantine strongholds threatened their rear was a crucial consideration during the campaign. As such, the 1304 Sakarya Campaign was executed with meticulous planning, targeting strategic locations.

Sources indicate that during the 1304 campaign, the lords of Leblebici, Çadırılı, and Lefke all submitted to Osman Bey. The *Tekfurluk* (Byzantine lordship) of Çadırılı later became a village under Ottoman rule, administratively linked to Bilecik. Positioned along the river, the village sustained itself through rice cultivation. Additionally, during Osman Bey's reign, the *Burçaklı Zaviyesi*, a dervish lodge, was established in the village to provide lodging and services to travelers.

According to Ottoman tax registers, Çadırılı had a population of 26 taxpayers, consisting primarily of sharecroppers and rice farmers. This population was exempted from *avarız* (extraordinary taxes). Additionally, the village housed a group of shipbuilders (*kalyoncular*), who were under the authority of the Ottoman cavalry (*sipahis*). In 1654, Çadırılı was incorporated into the endowment (*vakıf*) of Köprülü Mehmed Pasha.

Çadırılı appears frequently in the earliest Ottoman chronicles. Recognizing that the village was historically associated with rice farming, we deduced that it must have been situated in an area with abundant water sources. While examining cadastral records along the Karasu and Sakarya Rivers, we identified a *Çadırılı Mevkii* (Çadırılı locality) near Bilecik-Bayırköy. Following this discovery, we conducted an expedition to the site with retired teacher Ali Osman Kavuştu, nature guide İrfan Şişman, and historian Hamiyet Bilgili Çetin. Our fieldwork revealed an abandoned village site and the remnants of a well-preserved fortress, just as described in historical sources. In addition to sections of the castle walls, we identified staircases and structures that may have served as water or grain storage facilities. Since these structures were in a secluded location, they have remained relatively undisturbed apart from damage caused by treasure hunters.

The construction materials of Çadırılı Castle include limestone, granite, schist rubble, and crushed stone, bound with lime and sand mortar. Archaeologists have determined that the

surviving walls are of medieval origin and that the fortress saw continuous habitation throughout the medieval period.

Clive Foss previously suggested that Çadırılı Castle was located in Cambazkaya, while Kaplanoğlu argued that it lay between the Çiftlik and Değirmenli valleys on the Yenişehir-Osmaneli route. However, after extensive investigations by both local and foreign researchers, the most convincing evidence places Çadırılı Castle in Bilecik-Bayırköy-Çadırılı Mevkii.

Lefke (Osmaneli) Castle

Lefke (Osmaneli) was a strategically significant location due to its position along the İznik and Sakarya route. According to the earliest Ottoman chronicles, Lefke Castle was among the first fortresses captured by Osman Bey during the Sakarya Campaign. However, no remnants of the castle have survived to the present day.

Local researcher Öztürk has suggested that Lefke Castle was located within the boundaries of Selçik Village, across from Osmaneli's new bus terminal, along the Ankara-İstanbul highway. Evliya Çelebi described the castle as a small, square-shaped stone structure in a state of ruin.

Ottoman records from the 16th century mention four neighborhoods in Lefke: Baraklı, Savcıoğlu, Saru Balaban, and Hisar Mahallesi. In particular, Hisar Mahallesi is documented in the *Evkaf Defteri* (Ottoman Waqf Register) as being part of the endowment of Yörgüç Paşa, with a taxable population of 31 individuals. Additionally, in the *Muhasebe-i Anadolu Defteri* (Anatolian Tax Register), the neighborhood is recorded as consisting of 32 households. However, by the 19th century, Hisar Mahallesi no longer appeared in official records, likely due to the complete disappearance of the castle, which led to a name change for the neighborhood.

While it is certain that the castle was within Lefke, former mayor of Osmaneli, Münir Şahin (born 17 August 1956 in Eskişehir), stated in an oral interview that Lefke Hisar Mahallesi was situated beneath Tekke Hill, around the area of the church. This assertion is supported by a 2006 cultural inventory study conducted in Bilecik, which documented the discovery of a water cistern coated with *horasan* mortar in the same vicinity.

Lefke (Osmaneli) Cambazkaya Watchtower

Located approximately 9 km from the center of Osmaneli, near the *Prof. Dr. Yunus Söylet İçmeler Facility*, Cambazkaya Watchtower was a Byzantine structure and is classified as a first-degree archaeological site. It is highly probable that Osman Bey captured Cambazkaya Watchtower during his 1304 campaign to take Lefke.

In July 2024, our research team conducted a field expedition to Cambazkaya. According to cadastral records, the remains of the watchtower are listed under the *Cambazlar Tepe Mevkii*. This hill falls within the boundaries of Osmaneli's Kızılöz Village. The İçmeler facility is situated in an area where two large Cambazkaya rock formations rise on either side of the road leading toward Istanbul. The section climbed by our team was the Cambazlar rock formation along this route.

Goltz Pasha also commented on Cambazkaya in his writings:

"Across a vast landscape, there were two colossal, isolated gypsum rock formations. These were known as Cambaz Rocks. It was said that, in ancient times, a tightrope walker tied his rope between these rocks and crossed over the river. On the opposite side, to the left, there was an old Roman road. Beside it stood the ruins of an ancient Roman wall, and a remarkable square-shaped cave could also be found in the area."

Lefke (Göksu) Watchtowers

Situated 15 km from the center of Osmaneli, the Göksu Watchtowers are located within the boundaries of Çiftlik Village, as documented in land records. The site is officially referred to as *Kuleler Mevkii* (Watchtowers Area).

This location has been extensively studied by various researchers and archaeologists over the years. The site was actively used as a settlement from the time of the First Crusade through the early Ottoman period, serving as a critical point for controlling the Göksu Gorge.

The significance of the Göksu Watchtowers in our research stems from their connection to the 1304 Sakarya Campaign. Historical sources indicate that after the lords of Çadırılı and Lefke submitted to Osman Bey, Samsa Çavuş requested control over these regions. The chronicles record Osman Bey's response:

"Beside Lefke, at the mouth of the stream near Yenişehir Suyu, there was a small fortress. Osman Bey granted it to Samsa Çavuş. Even today, the place is known as Çavuşlar Village."

The fortress referenced in this passage is almost certainly the one located at Göksu, Düzmeşe, and the Byzantine-Seljuk Watchtowers area. Our field studies confirmed that, in addition to the watchtowers, a small fortification also existed at the site. From an archaeological perspective, this area could be classified as *Çavuş Castle*, considering its role in the early Ottoman period.